

ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง
จุดคานงัดประเทศไทย

ประเวศ วะสี

๘ เมษายน ๒๕๕๘

เวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

๑.

ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

คือจุดคานงัดประเทศไทย

อาคิเมดิสบอกว่าถ้ามีจุดคานงัดที่เหมาะสมและคานงัดที่ยาวพอเขาสามารถงัดโลกทั้งใบได้

เรื่องประเทศไทยที่ยุ่งเหยิงสับสนจนจับต้นชนปลายไม่ถูก แก้ปัญหาไม่ได้ จนวิกฤตและรุนแรง การทำอย่างเปะปะหรือแม้ทำหลายอย่างก็ยั้งหาทางออกไม่ได้ ควรหาให้พบว่าจะอะไรคือจุดคานงัด ซึ่งเมื่อจัดตรงนี้และจะเป็นชนวนส่งต่อ ต่อกันไปให้ทุกอย่างเข้าที่เข้าทาง เราอยู่ในมายาคติหรือโมหภูมิมานาน จึงมองไม่เห็นจุดคานงัดนี้

ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองคือจุดคานงัดประเทศไทย

ที่ทำให้การเมือง ระบบราชการ สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม เข้าที่เข้าทาง

๒.

หลักการและเหตุผลของความเป็นจุดคานงัด

ของชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

ที่ว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นจุดคานงัดประเทศไทยอาศัยหลักการและเหตุผล อย่างน้อย ๙ ประการ ดังต่อไปนี้

- (๑.) เป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นคนของประชาชน ว่าเขาสามารถจัดการเรื่องของเขาเองได้ เป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมและทางปัญญาอย่างกว้างขวาง ให้คนในชุมชน

ท้องถิ่นทั่วประเทศรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในการจัดการเรื่องของเขาเอง ไม่ใช่รวมศูนย์
อำนาจไว้ที่คนส่วนน้อยข้างบน

(๒.) **เป็นการกระจายอำนาจตามระบอบประชาธิปไตย** ในการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยไม่ใช่มีแต่การเลือกตั้งอย่างเดียว แต่ยังรวมศูนย์อำนาจรัฐไว้ ต้องกระจาย
อำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองด้วย การกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นอย่าง
ทั่วถึง จะลดความขัดแย้งทางการเมือง ลดคอร์รัปชัน และทำให้ไม่มีรัฐประหารอีกต่อไป
เพราะอำนาจกระจายออกไปหมดแล้วไม่รู้จะยึดตรงไหน เปิดโอกาสให้บ้านเมืองมี
ประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนั้นจะทำให้ระบบราชการอันทะเลาะถกเถียงอ้าวยาว
ประสิทธิภาพต้องปรับตัวจากการใช้อำนาจสั่งการไปทั่วประเทศ เป็นไปทำหน้าที่
สนับสนุนชุมชนท้องถิ่นเชิงนโยบายและวิชาการ ซึ่งจะทำให้ระบบราชการดีขึ้นเพราะ
ต้องใช้ปัญญาไม่ใช่แต่อำนาจ

(๓.) **เป็นประดุกการสร้างพระเจดีย์จากฐาน** พระเจดีย์สร้างจากยอดไม่สำเร็จ เพราะจะ
พังลงเนื่องจากไม่มีฐานรองรับ พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน ชุมชนท้องถิ่นคือฐานของ
ประเทศ ที่แล้วมาเราพัฒนาประเทศเหมือนสร้างพระเจดีย์จากยอด คืออะไรๆก็จะเอา
แต่ข้างบน โดยทิ้งฐานหรือทำลายฐานให้อ่อนแอ ประเทศจึงทรุด ถ้าฐานของประเทศ
แข็งแรงจะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง

(๔.) **การพัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง** เอากรมเป็นตัวตั้งไม่ได้ การ
พัฒนาอย่างแยกส่วนนำไปสู่วิกฤตเสมอ ต้องพัฒนาอย่างบูรณาการจึงจะยั่งยืน การ
พัฒนาอย่างบูรณาการต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง พื้นที่คือชุมชนท้องถิ่น เอากรมเป็นตัวตั้ง
ไม่ได้เพราะกรมแยกส่วนเป็นเรื่องๆ

(๕.) **เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจจริง และเป็นเศรษฐกิจบูรณาการ** เพราะเกี่ยวกับการ
การทำมาหากินติดแผ่นดิน ส่วนเศรษฐกิจที่ลอยตัวอยู่ข้างบนเป็นเศรษฐกิจมายาคติ ที่
เกี่ยวกับการค้าเงิน การเล่นหุ้น การเก็งกำไร ไม่ใช่เศรษฐกิจจริง จึงผันผวนและวิกฤต
ง่าย เศรษฐกิจมหภาคจึงควรต้องเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนอย่างเกื้อกูลกัน

- (๖.) **ถ้าเอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้งจะเกิดสามัคคีธรรม** ข้างบนเป็นเรื่องอำนาจและมายาคติ จึงเกิดความแตกแยกและรุนแรงได้ง่าย ส่วนชุมชนท้องถิ่นเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันจึงมีสามัคคีธรรมเป็นวิสัย ดังที่มีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในเรื่องชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองกันอยู่ทั่วไปในขณะนี้
- (๗.) **เป็นที่อยู่ของศีลธรรม** ศีลธรรมคือการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นวิสัยของชุมชน ข้างบนไม่มีที่อยู่ของศีลธรรม เพราะเป็นเรื่องของอำนาจ มายาคติ และความฉ้อฉล ถึงมีการสอนวิชาศีลธรรม ศีลธรรมก็ไม่เกิด เพราะศีลธรรมไม่ใช่วิชา แต่เป็นวิถีชีวิตร่วมกัน ซึ่งเป็นวิถีของชุมชนท้องถิ่น
- (๘.) **เป็นฐานของการพัฒนาคุณภาพคน** ขณะที่อำนาจรวมศูนย์พัฒนาคุณภาพคนไม่สำเร็จ เพราะจัดระบบการศึกษาผิดๆ ที่เอาคนทั้งประเทศไปท่องหนังสือ แต่ทำอะไรไม่เป็นกลายเป็นคนหยิบหย่องกันไปหมดทั้งชาติ คนเราเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการลงมือทำในชีวิตจริงปฏิบัติจริง ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของชีวิตจริงปฏิบัติจริง จึงเป็นฐานของการพัฒนาคุณภาพคน และเป็นฐานของศีลธรรม ดังกล่าวในข้อ (๗)
- (๙.) **เป็นฐานกว้างในการสร้างผู้นำ** ผู้นำจะต้องผ่านการทดสอบด้วยการทำจริงปฏิบัติจริง ไม่ใช่ท่องตำราหรือมีเงินมากก็เป็นผู้นำได้ ในสหรัฐอเมริกาที่ดี หรือประเทศจีนที่ดี ผู้นำระดับสูงล้วนเคยเป็นผู้นำท้องถิ่นมาก่อน ของเราผู้นำมีน้อยฐานแคบหรือไม่มีที่มาที่ไป ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองจะเป็นฐานที่กว้างใหญ่ไพศาลในการสร้างผู้นำจำนวนมาก และต่อไปหลายคนจะยกระดับไปเป็นผู้นำระดับชาติ หรือระดับโลกก็ได้

ด้วยหลักการและเหตุผลอย่างน้อย ๙ ประการดังกล่าวข้างต้น เรื่องชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองจึงควรเป็นตัวตั้งของการพัฒนา และจะเป็นจุดคานงัดประเทศไทยที่ทุกภาคส่วนควรจะทำความเข้าใจ และการพัฒนาทุกชนิดต้องเชื่อมโยงกับฐานของประเทศหรือชุมชนท้องถิ่น

จัดการตนเองให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นสวรรค์บนดิน

สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่

เรารู้แล้วว่า เมื่อมีการพัฒนาอย่างบูรณาการที่องค์ประกอบ ๘ ประการ เชื่อมโยงกัน คือ เศรษฐกิจ – จิตใจ – สังคม – วัฒนธรรม – สิ่งแวดล้อม – สุขภาพ – การศึกษา – ประชาธิปไตย ชุมชนท้องถิ่นเกิดความร่มเย็นเป็นสุข บางแห่งถึงขนาดเรียกว่าเป็นสวรรค์บนดิน

ขณะนี้ มีตำบลที่มีการรวมตัวกันทำเรื่องดีๆ ขนาดที่ว่า อะไรที่คิดว่าดีทำหมดทุกอย่าง รวมทั้งดูแลผู้สูงอายุหมดทุกคน มีธนาคารความดี มีมหาวิทยาลัยสร้างสุข ตำบลสุขภาวะ หรือ ตำบลแห่งความร่มเย็นเป็นสุข หรือตำบลแห่งความดี กำลังขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีนวัตกรรมแปลกๆใหม่ๆที่ไม่มีที่อื่นในโลกกำลังเกิดขึ้น

มีนักข่าวโทรทัศน์ช่อง ๓ ลงไปดูเรื่องข้างล่างแล้วมาเล่าว่าเกิดความปิติไปทั้งเนื้อทั้งตัวที่เห็นผู้คนทำเรื่องดีๆ และคิดว่าประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงแน่เพราะคนข้างล่างที่กำลังทำเรื่องดีๆ

เราต้องช่วยกันทำชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศให้เป็นชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ มีเศรษฐกิจดี มีความสวยงาม สิ่งแวดล้อมดี มีอาหารการกินอร่อย ผู้คนอยากมาท่องเที่ยว มาเรียนรู้ มาเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล อะไรที่คิดว่าดีเราก็ค่อยๆเสริมเติมเพิ่มขึ้น เช่น เรื่อง พลังงาน ชุมชน ตลาดชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน ภูมิสถาปัตยกรรมชุมชน แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ฯลฯ

ควรใช้การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เป็นตัวตั้งของการพัฒนา สัมมาชีพหมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้

สัมมาชีพจึงเป็นทั้งเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม ศีลธรรม และสิ่งแวดล้อม

การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นปัจจัยชี้ขาดของความร่มเย็นเป็นสุข และศีลธรรม ไม่ใช่การสอนศีลธรรมแบบลอยตัว

ทุกชุมชนและท้องถิ่นจึงควรตั้งเป้าหมายสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ สรรพการพัฒนาต้องมุ่งสร้างสัมมาชีพ การศึกษาไม่ควรมุ่งการสอนท่องวิชาอีกต่อไป แต่ต้องมุ่งสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่

ถ้าทุกภาคส่วนร่วมมือกันสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ จะสามารถสร้างความร่มเย็นเป็นสุข ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองจะสร้างสวรรค์บนดินเต็มแผ่นดินไทย

๔.

เวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

บุคคลและองค์กรผู้มีหัวใจเพื่อชุมชนท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดให้มีเวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองขึ้นเป็นปกติ โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นกลไกที่ผู้นำชุมชนท้องถิ่นกับผู้สนับสนุนทั้งทางนโยบายและทางวิชาการ จะใช้เป็นที่ร่วมคิดร่วมทำให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองมีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ และเป็นที่ที่จะส่งเสริมสมรรถนะของผู้นำชุมชนท้องถิ่นให้ยิ่งๆขึ้นไป

โดยหวังว่าเวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองจะเป็นเวทีแห่งการถกทอทางสังคมและทางปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศไทย ไม่ใช่เวทีแห่งการแสวงอำนาจเป็นฝักเป็นฝ่าย หรือเล่นการเมือง แต่เป็นที่ที่ทุกคนรู้สึกปลอดภัยที่จะเข้าร่วมอย่างสร้างสรรค์ เมื่อเป็นดังนั้นจะมีบุคคลและองค์กรเข้าร่วมเวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นฯ มากขึ้นเรื่อยๆ

เวทีนี้จะเป็นสถาบัน ที่ผู้คนมีศรัทธา มีศักดิ์ศรี มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถสร้าง
ความรู้ ทั้งเพื่อการปฏิบัติในพื้นที่และเพื่อพัฒนานโยบายในระดับชาติ สร้างผู้นำในด้านต่างๆ
เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆเพื่ออนาคตของประเทศ

ขอให้เวทีผู้นำชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองมีเบญจพละ คือ

- (๑.) พลังแห่งสามัคคีธรรม (พลังทางสังคม)
- (๒.) พลังทางปัญญา
- (๓.) พลังแห่งการจัดการ
- (๔.) พลังแห่งความถูกต้อง
- (๕.) พลังแห่งสันติวิธี

และถักทอขยายพลังทั้ง ๕ ประการไปทั่วแผ่นดิน ให้ความจริง ความดี ความงาม แฝ่
ไพศาล ให้ลูกหลานของเราอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และมีศักดิ์ศรีบนผืนแผ่นดินนี้ สืบไปชั่ว
กาลนาน

.....